

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

МЕТОДОЛОГІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичні рекомендації
до практичних занять для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальностями D3 «Менеджмент», D5 «Маркетинг», D7 «Торгівля»

Електронний ресурс

Харків–2025

Рецензенти:

Надія Морозова – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, бізнесу та професійних комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Інна Грузіна – канд. економ. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 10 від 21 травня 2025 року)*

М 54 **Методологія** і організація наукових досліджень : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальностями D3 «Менеджмент», D5 «Маркетинг», D7 «Торгівля» [Електронний ресурс] / уклад. О. В. Козирева, Д. В. Бабич, О. В. Болотна, М. М. Кудінова, В. І. Ляшевська, Т. П. Шуба. –Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 43 с.)

Методичні рекомендації призначені для здобувачів денної та заочної форм навчання. Їхня мета – формування у здобувачів комплексу знань про методики виконання наукових досліджень, які включають особливості формулювання теми, мети і завдань наукового дослідження, аналіз наукової проблеми.

Зміст кожного практичного заняття розкривається за допомогою ситуаційних завдань та питань для самоконтролю.

УДК 005+339.1]:001.891(072)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2025

© Козирева О. В., Бабич Д. В.,
Болотна О. В., Кудінова М. М.,
Ляшевська В. І., Шуба Т. П., уклад., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Практичне заняття № 1. Роль і завдання науки в сучасних умовах.....	5
Практичне заняття № 2. Організація наукової діяльності та наукових досліджень.....	9
Практичне заняття № 3. Структурне розуміння методології наукового дослідження.....	12
Практичне заняття № 4. Методологія науково-дослідної роботи.....	16
Практичне заняття № 5. Наукова інформація та її джерела.....	20
Практичне заняття № 6. Планування досліджень за кваліфікаційною роботою магістра (дисертацією на здобуття ступеня доктора філософії)....	23
Практичне заняття № 7. Наукова творчість.....	27
Практичне заняття № 8. Методи експериментальних досліджень. Метод моделювання.....	31
Практичне заняття № 9. Міжнародна патентна класифікація, патентні дослідження.....	35
Практичне заняття № 10. Інтелектуальна власність. Оформлення прав на інтелектуальну власність	38
ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ.....	41

ВСТУП

Стрімке підвищення ролі науки в сучасному світі вимагає від майбутнього фахівця у сфері економіки значного рівня теоретичних знань і практичних умінь у проведенні наукових досліджень та їх ефективної організації.

Виконання практичних робіт з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень» направлено на отримання широкого кола вмінь щодо проведення й організації наукових досліджень, які дозволяють, зокрема, формулювати тему і мету наукового дослідження; виділяти об'єкт і предмет дослідження; виконувати аналіз наукової проблеми і представляти її у вигляді сукупності наукових завдань; активізувати творче мислення з використанням принципів організації наукової праці; розробляти робочий план і методику дослідницької роботи; використовувати методики вивчення й обробки літературних джерел; складати бібліографічний опис літературних джерел, працювати з патентною документацією, складати заявки на отримання патентів на винахід і корисні моделі в Україні.

Методичні рекомендації охоплюють 10 тем, в яких містяться практичні завдання та питання для самоконтролю. Така форма опрацювання навчального матеріалу дає можливість поглибити свої знання по кожній конкретній темі і за предметом в цілому, визначити ступінь вивчення матеріалу, перевірити свої знання і сформулювати власні уміння та навички в процесі виконання практичних завдань.

Практичні аудиторні заняття в комплексі з лекційними і самостійними роботами дозволяють здобувачу оволодіти принципами побудови науки як галузі, основними категоріями науки, закономірностями розвитку науки; методами та інструментами організації наукових досліджень, методикою проведення патентних досліджень, видами охорони інтелектуальної власності та ін.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1. РОЛЬ І ЗАВДАННЯ НАУКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мета: отримати загальне уявлення про науку і наукове мислення, зрозуміти суть науки як системи знань, оволодіти основними поняттями наступних категорій науки: факт, гіпотеза, теорія, концепція, закон, закономірність, принцип, методологія, метод, методика.

Завдання 1

Заповніть таблицю 1, використовуючи визначення, які наведені нижче.

Таблиця 1

Терміни та їх визначення

Термін	№ визначення
Види загальнонаукових методів	
Гіпотеза	
Закон природи	
Закономірність	
Класифікація наук	
Концепція	
Метод	
Методика	
Методика дослідження	
Наука	
Наукові факти	
Пояснювальна гіпотеза	
Описова гіпотеза	
Основні завдання науки	
Прогнозна гіпотеза	
Властивості теорії	
Теорія	
Вимоги, що висуваються до гіпотези	

1. Система знань щодо об'єктивних законів природи, суспільства і мислення.

2. Відкриття законів руху природи, суспільства, мислення і пізнання; збір, аналіз, узагальнення фактів; систематизація отриманих знань; пояснення суті явищ і процесів; прогнозування подій, явищ і процесів; встановлення напрямів і форм практичного використання отриманих знань.

3. Розкриття взаємного зв'язку наук на підставі певних принципів і вираз цих зв'язків у вигляді логічно обґрунтованого розташування або ряду.

4. Факти, що отримали опис і пояснення на підставі узагальнення класу явищ, та закони і закономірності наочної області.

5. Наукове припущення про закономірний зв'язок явищ, що містить елементи новизни і оригінальності.

6. Перевірка дослідним шляхом, сумісності з існуючим науковим знанням; володіння пояснювальною силою; простота.

7. Припущення про істотні властивості об'єктів, характер зв'язків між окремими елементами об'єкту, який вивчається.

8. Припущення про причинно-наслідкові залежності.

9. Припущення про тенденції і закономірності розвитку об'єкту дослідження.

10. Вища, найрозвиненіша форма організації наукового знання, що дає цілісне уявлення про закономірності та істотні зв'язки певної галузі дійсності.

11. Одна з форм раціональної розумової діяльності, цілісна система достовірних знань, що описує і пояснює сукупність фактів, усі положення і виводи обґрунтовані, доведені.

12. Певний спосіб розуміння, трактування певного предмету (явища), основна точка зору на предмет.

13. Об'єктивно існуючий, повторювальний, істотний зв'язок явищ, який виражений, як правило, якісно, описово (приклад закономірності: «підвищення кваліфікації персоналу спричиняє підвищення прибутку підприємства»).

14. Необхідний, істотний, стійкий зв'язок явищ (наприклад, закон всесвітнього тяжіння).

15. Сукупність розумових і практичних операцій, які спрямовані на вирішення конкретного типу завдань.

16. Загальні прийоми (узагальнення, аналіз, синтез, абстракція, моделювання, порівняння, аналогія, індукція, дедукція, класифікація та ін.); методи емпіричного дослідження; методи теоретичного дослідження.

17. Конкретизація методу, доведення його до інструкції, алгоритму, чіткого опису способу здійснення (наприклад, методика розрахунку показника, методика оцінки вартості).

18. Сукупність методів і прийомів, які необхідні для проведення дослідження, а також правила застосування методів і прийомів з цієї сукупності.

Завдання 2

Розподіліть наведені далі науки по наступних групах: природні науки, суспільні (гуманітарні) науки, прикладні науки.

Науки: астрономія, біологія, історія, логіка, математика, медицина, психологія, техніка, фізика, хімія, економіка.

Завдання 3

1. Дайте приклади гіпотез. Сформулюйте і наведіть алгоритм розробки гіпотези.

2. Знайдіть у літературних джерелах описи результатів наукових досліджень. Визначте, на вирішення яких завдань (опис, систематизація, пояснення або прогноз явищ дійсності) направлений кожен результат.

3. Виберіть тему наукового дослідження і сформулюйте 2-3 робочих гіпотези про властивості, взаємозв'язки і причини явищ, які відносяться до відповідної наукової галузі.

4. Запропонуйте обґрунтування сформульованих гіпотез.

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. У чому полягає специфіка наукового мислення ?

2. Дайте визначення поняття «наука».
3. Які основні функції і завдання науки ?
4. Які існують принципові відмінності між природними і суспільними науками?
5. Що таке класифікація наук і для чого вона потрібна ?
6. Яка роль фактів і гіпотези у процесі наукового пізнання ?
7. Чому теорія вважається вищою формою організації наукового знання ?
8. Перерахуйте відомі вам види гіпотез.
9. У чому полягає відмінність між закономірностями і законами ?
10. Що є методологічною основою науки ?
11. Наведіть класифікацію наукових методів.
12. Схарактеризуйте наукову школу, її ознаки.
13. Що передбачає класифікація наук?
14. Які структурні елементи теорії пізнання?
15. Дайте визначення поняття, положення, судження.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета: вивчити систему організації наукової діяльності в Україні.

Завдання 1

Заповніть таблицю 2, використовуючи визначення, які наведені нижче.

Таблиця 2

Терміни та їх визначення

Термін	№ визначення
Держбюджетні НДР (науково-дослідні роботи)	
Грант	
Наукова діяльність	
Науково-організаційна діяльність	
Науково-педагогічна діяльність	
Науково-технічна діяльність	
Національна академія наук України (НАНУ)	
Госпдоговірні НДР	

1. Інтелектуальна творча діяльність, яка спрямована на отримання та використання нових знань.

2. Інтелектуальна творча діяльність, яка спрямована на отримання та використання нових знань у всіх галузях техніки і технології.

3. Педагогічна діяльність у вищих учбових закладах і закладах післядипломної освіти III – IV рівнів акредитації, яка пов'язана з науковою і (або) науково-технічною діяльністю.

4. Діяльність, яка спрямована на методичне, організаційне забезпечення і координацію наукової, науково-технічної і науково-педагогічної діяльності.

5. Вища наукова організація України, яка організовує і здійснює фундаментальні та прикладні дослідження по найважливіших проблемах природних, технічних і гуманітарних наук.

6. НДР, які фінансуються із коштів, які відпускаються науково-дослідній установі через відомство, якому воно підпорядковане.

7. НДР, які фінансуються підприємствами і відомствами зацікавлених галузей національної економіки на підставі спеціальних господарських договорів, які укладаються.

8. Кошти, які безоплатно передаються дарувальником (грантодавачем, спонсором, донором) приватній особі або некомерційній (неприбутковій) організації і призначені для здійснення конкретних програм в галузі освіти, мистецтва, культури, охорони навколишнього середовища, а також для проведення конкретних наукових досліджень.

Завдання 3

Сформуйте ієрархічну схему управління науковою діяльністю:

- а) відділи з галузей науки;
- б) Національна академія наук (НАН);
- в) Державний комітет у справах науки і технологій України;
- г) територіальні відділення;
- д) науково-дослідні інститути;
- є) Державні академії наук;
- ж) лабораторії, сектори;
- з) навчальні заклади.

Завдання 4

Розподіліть наведені нижче девізи відповідно структурному розділу заявки на грант:

- «Вселити донорові максимум довіри!»
- «Все – для комфорту рецензента !»
- «Заінтригувати грантодавача проблемою !»
- «Показати, що цілі досяжні, результати перевіряються!»
- «Продемонструвати компетентність!»
- «Ресурси на розвиток проекту знайдемо самі!»
- «Зробити прозорими всі етапи роботи та витрати!»
- «Зробити прозорими витрати!»

Таблиця 3

Назва структурного розділу заявки на грант

Анотація (лаконічний опис суті проекту)
Введення (відомості про організацію-заявника)
Постановка проблеми
Цілі і завдання проекту
Методи
Оцінка і звітність
Подальше фінансування
Бюджет

Завдання 5

1. Підготуйте наукову доповідь за однією із запропонованих тем:
 - види і джерела фінансування грантів;
 - форми організації наукових досліджень;
 - бюджетне і контрактне фінансування наукових досліджень;
 - фундаментальні дослідження у фармації: проблеми і перспективи.

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Які види діяльності підпадають під поняття наукової діяльності?
2. У яких формах здійснюється організація наукових досліджень?
3. Назвіть види оформлення результатів наукової діяльності.
4. Що таке госпдоговірна форма НДР?
5. У чому полягає специфіка грантової форми фінансування науково-дослідних робіт?
6. Структурна організація наукової діяльності в Україні.
7. Які функції виконує Академія наук України?
8. Яка структура управління в Науково-дослідному інституті?
9. Сутність організації наукової діяльності закладі вищої освіти.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3. СТРУКТУРНЕ РОЗУМІННЯ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: опанувати сутністю і специфікою наукових досліджень, вміти правильно організувати наукове дослідження, вивчити вимоги, які висуваються до наукового результату, вміти формулювати тему і мету дослідження, скласти робочий план дослідження.

Завдання 1

Заповніть таблицю 4, використовуючи визначення, які наведені нижче.

Таблиця 4

Терміни та їх визначення

Термін	№ визначення
Актуальність теми	
Методика наукового дослідження	
Наукове завдання	
Наукова проблема	
Науковий результат	
Об'єкт дослідження	
Предмет дослідження	
Прикладні дослідження	
Робочий план	
Тема	
Теоретичне дослідження	
Фундаментальні дослідження	
Мета дослідження	
Емпіричне дослідження	

1. Теоретична і експериментальна діяльність, яка спрямована на отримання знань про закономірності розвитку природи, суспільства і людини.

2. Діяльність, яка спрямована на отримання і використання знань для вирішення прикладних проблем, які виникають у сфері практичної діяльності людини.

3. Фактологічне дослідження, яке спрямоване, переважно, на виявлення зв'язків у досліджуваному об'єкті і спирається на дані спостережень та експериментів.

4. Дослідження, яке спрямоване на пояснення суті зв'язків у досліджуваних об'єктах, на розтин внутрішнього механізму явищ.

5. Наукове завдання, яке охоплює певну галузь наукового дослідження.

6. Поняття, яке характеризує суспільну потребу у дослідженнях з даної тематики.

7. Суперечність, яка характеризується достатністю наукового знання для свого вирішення.

8. Суперечність, для вирішення якої необхідно вийти за межі старого, вже досягнутого знання.

9. Явище (предмет або процес), яке породжує проблемну ситуацію і внаслідок цього вибране для вивчення.

10. Сторона об'єкту дослідження, яка розглядається в даній дослідницькій роботі.

11. Предмет прагнення дослідника, який описується у вигляді переліку необхідних наукових результатів.

12. Сукупність методів і прийомів, які необхідні для проведення даного дослідження.

13. Докладний проект дослідження, в якому визначаються основні параметри виконання науково-дослідної роботи.

14. Продукт наукової діяльності, який отриманий на підставі застосування деякого науково-методичного апарату і задовольняє вимогам новизни, достовірності і корисності.

Завдання 2

Визначте послідовність виконання етапів наукового дослідження.

Таблиця 5

Етапи наукового дослідження

Найменування етапу дослідження	№ етапу
Впровадження результатів дослідження	
Колективне обговорення, консультування і рецензування роботи	
Літературний виклад матеріалів дослідження	
Визначення методики дослідження	
Визначення мети, завдань, об'єкту, предмету наукового дослідження	
Побудова висновків і пропозицій	
Розробка гіпотези	
Створення та обробка нової інформації (проведення спостережень, експериментів і їх аналіз)	
Складання робочого плану	
Формулювання наукової проблеми, вивчення її історії та сучасного стану	
Формулювання теми наукового дослідження	

Завдання 3

Виконайте наступні завдання за темою, що запропонована викладачем, або за темою кваліфікаційної роботи:

1. На підставі вивчення літературних джерел виявіть прикладні і наукові проблеми, що мають місце в межах досліджуваної тематики. Обґрунтуйте актуальність теми.
2. Визначте об'єкт і предмет дослідження.
3. Сформулюйте мету дослідження.
4. Конкретизуйте назву теми дослідження.
5. Наведіть структуризацію та аналіз предметної галузі.
6. Перерахуйте передбачувані наукові результати.

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке наукове дослідження ?
2. Які дослідження відносять до фундаментальних, а які – до прикладних ?
3. Що Ви вкладаєте в поняття «методологія дослідження»?

4. Які Вам відомі види методології?
5. Перерахуйте етапи наукового дослідження.
6. Як співвідносяться між собою об'єкт і предмет дослідження ?
7. Яка інформація фіксується в робочому плані наукового дослідження ?
8. Назвіть основні вимоги, що висуваються до результатів наукового дослідження.
9. Наведіть приклади наукових результатів зі сфери економіки.
10. Завдання науково-дослідницької діяльності здобувачів.
11. Напрями науково-дослідницької діяльності у закладі вищої освіти.
12. Організаційна структура науково-дослідницької діяльності у закладі вищої освіти.
13. Вимоги до вибору теми дослідження.
14. Етапи реалізації та оформлення результатів наукового дослідження.
15. Визначення ефективності науково-дослідної роботи у ЗВО і на практиці.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Мета: ознайомитися з методами, які використовують при проведенні теоретичних і експериментальних досліджень.

Завдання 1

Заповніть таблицю 6, використовуючи визначення, які наведені далі.

Таблиця 6

Терміни та їх визначення

Метод теоретичного або експериментального дослідження	№ визначення
Абстрагування	
Аксиоматичний метод	
Аналіз	
Аналогія	
Гіпотетичний метод	
Дедукція	
Індукція	
Історичний метод	
Модель	
Спостереження	
Узагальнення	
Опис	
Синтез	
Порівняння	
Рахунок	
Формалізація	
Експеримент	

1. Метод дослідження, за допомогою якого явище або процес, що вивчається, розчленовуються на складові елементи з метою вивчення кожного окремо.

2. Метод дослідження, який припускає уявне з'єднання складових частин або елементів об'єкту, що вивчається, вивчення його як єдиного цілого.

3. Рух думки від фактів, окремих випадків до загального положення.

4. Рух думки від загальних тверджень до тверджень про окремі предмети або явища.

5. Спосіб отримання знань про предмети і явища на підставі того, що вони мають схожість з іншими.

6. Відмова від вивчення другорядних фактів з метою зосередження на найважливіших особливостях явища, що вивчається.

7. Деякі твердження приймаються без доказів і потім за певними логічними правилами з них виводиться решта знань.

8. Основні положення процесів і явищ представляють у вигляді формул і спеціальної символіки.

9. Розробка гіпотези, наукового припущення, що містить елементи новизни та оригінальності.

10. Встановлення загальних властивостей і відносин предметів та явищ.

11. Дослідження виникнення, формування і розвитку процесів та подій у хронологічній послідовності з метою виявити внутрішні і зовнішні зв'язки, закономірності і суперечності.

12. Спосіб пізнання, який заснований на безпосередньому сприйнятті властивостей предметів і явищ за допомогою органів чуття.

13. Перевірка теоретичних положень.

14. Фіксація ознак досліджуваного об'єкту, які встановлюються, наприклад, шляхом спостереження, вимірювання або експерименту.

15. Визначення кількісних співвідношень об'єктів дослідження або параметрів, які характеризують їх властивості.

16. Зіставлення ознак, властивих двом або декільком об'єктам, встановлення відмінності між ними або знаходження в них загального.

17. Штучна система, яка відображає основні властивості об'єкту, що вивчається, – оригінала.

Завдання 2

Розподіліть наведені далі загальнонаукові методи для аналізу на три групи: загальнологічні, теоретичні та емпіричні методи.

Загальнонаукові методи: абстрагування, аксіоматичний метод, аналіз, аналогія, гіпотетичний метод, дедукція, вимірювання, індукція, історичний метод, моделювання, спостереження, опис, синтез, порівняння, рахунок, формалізація, експеримент.

Завдання 3

1. Наведіть приклади застосування методу аналогії у сфері економіки та бізнесу.

2. Проаналізуйте спроможність виводу з аналогії в наступній ситуації. Підприємство А підвищило ціну на свою продукцію і підприємство Б планує поступити аналогічно. При цьому підприємства А і Б схожі за своїм терміном функціонування, кількістю працівників і віком директорів. Залишається додати, що підприємство А є хлібозаводом, а підприємство Б – фабрикою іграшок.

Завдання 4

Підготуйте наукову доповідь за однією із запропонованих тем:

- методи емпіричних досліджень;
- методи загальнологічних досліджень;
- застосування методу аналогії у сфері економіки і бізнесу;
- науково-теоретичні методи у фармації

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Що Ви вкладаєте в поняття «методологія дослідження»?
2. Які Вам відомі види методології?
3. Що таке метод наукового пізнання?
4. Які Ви знаєте методи пізнання?

5. Дайте визначення наукової ідеї.
6. Роль логічних методів у наукових дослідженнях.
7. В чому сутність діалектики процесу пізнання та системного методу досліджень?
8. Що є процедурами аналізу і синтезу ?
9. Які виділяють види аналізу-синтезу ?
10. У чому особливості методу дедукції ?
11. У чому особливості методу індукції ?
12. Які види індукції можуть бути ?
13. Які існують теоретичні методи ?
14. Які існують емпіричні методи ?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5. НАУКОВА ІНФОРМАЦІЯ ТА ЇЇ ДЖЕРЕЛА

Мета: ознайомитися і практично здійснити роботу з інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності, навчитися користуватися основними засобами сучасного інформаційного пошуку, зокрема пошуковими системами Інтернету.

Завдання 1

Розподіліть наведені далі джерела інформації по наступних групах: наукові видання, учбові видання, довідково-інформаційні видання.

- Автореферат дисертації.
- Бібліографічне видання.
- Матеріали наукової конференції.
- Монографія.
- Науково-популярне видання.
- Реферативне видання.
- Збірка наукових праць.
- Тези доповідей наукової конференції.
- Підручник.
- Навчальний наочний посібник.
- Навчальний посібник.
- Навчально-методична допомога.
- Хрестоматія .

Завдання 2

Заповніть таблицю 7, використовуючи наведені приклади видань: альманах, брошури, бюлетені, газети, журнали, книги, листівки; видання, яке має постійну назву, поточний номер і виходить в світ не рідше за один раз на рік.

Терміни та їх визначення

Періодичні видання	Неперіодичні видання

Завдання 3

1. Здійсніть пошук інформації за темою своєї науково-дослідної роботи в електронних каталогах бібліотек України та інших країн світу, патентних базах, а також інших інтернет-ресурсах. На підставі виконаної роботи складіть бібліографічний список наукової літератури і патентних документів з досліджуваної тематики.

2. Проведіть структурний аналіз однієї з наукових статей, що увійшли до складеного вами бібліографічного списку.

3. Складіть текст анотації статті.

Завдання 4

Напишіть рецензію на наукову статтю, відобразіть переваги і недоліки роботи. Використовуйте таку схему написання рецензії:

а) актуальність і новизна теми;

б) ступінь вирішення поставлених завдань;

в) оцінка структури роботи;

г) повнота викладу питань теми;

д) ступінь науковості (методи дослідження, постановка проблем, аналіз наукових поглядів, обґрунтованість і аргументованість висновків і пропозицій, їх значущість, ступінь самостійності автора в розкритті питань теми тощо);

е) об'єм, достатність і достовірність практичних матеріалів, уміння аналізувати і узагальнювати практику;

ж) повнота використання нормативних актів й інших літературних джерел;

з) помилки, неточності, суперечні положення;

і) правильність оформлення роботи;

к) висновок про відповідність роботи вимогам, що висуваються.

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Перерахуйте основні елементи системи інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності.
2. Що таке бібліографічна інформація?
3. Які види бібліографічної інформації виділяють?
4. Що Ви розумієте під системою опрацювання інформаційних джерел?
5. Інформаційно-пошукова мова бібліотек УДК, ББК. Дайте характеристику.
6. Поняття та види каталогів.
7. Використання автоматизації та ЕОТ. Недоліки інформації WEB.
8. Які існують види пошукових систем в Інтернеті? Чим вони відрізняються одна від одної ?
9. Техніка опрацювання інформації.
10. Який порядок роботи над текстом? Які вимоги до використання цитат?
11. Які організації входять до складу Національної системи науково-технічної інформації України?
12. Якими видами діяльності займається Український інститут науково-технічної і економічної інформації (УКРІНТЕІ)?
13. Яку інформацію і по яких каналах поширює УКРІНТЕІ?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6. ПЛАНУВАННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ РОБОТОЮ МАГІСТРА (ДИСЕРТАЦІЮ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ)

Мета: опрацювати основні етапи планування кваліфікаційної роботи магістра.

Завдання 1

Ознайомтесь на сайті Атестаційної колегії МОН України (<http://mon.gov.ua>) з документами, які визначають вимоги до проведення, оформлення і захисту дисертаційних робіт.

Виберіть вимоги, які характерні для роботи над дисертацією на здобуття ступеня доктора філософії:

1. Робота є конспектом монографій, брошур, учбових видань.
2. Наявність теми, яка затверджена Вченою радою організації.
3. Робота здійснюється під керівництвом наукового керівника, який призначається Вченою радою відповідної організації.
4. Зміст роботи не відповідає темі.
5. Основні наукові результати опубліковані автором у формі наукових монографій або статей у наукових професійних виданнях України або інших країн.
6. Констатуються дані експериментальних досліджень, але не аналізуються.
7. Матеріали апробовані на наукових конференціях, конгресах, симпозіумах, семінарах і тому подібне.
8. Оформлення рукопису відповідає вимогам ВАК України, а також вимогам Держстандарту України ДСТУ 3008-95.
9. Видання автореферату.
10. Публічний захист роботи на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Завдання 2

Складіть план досліджень за кваліфікаційною роботою магістра, використовуючи наведені нижче етапи.

Таблиця 8

План досліджень за кваліфікаційною роботою магістра

№ етапу	Найменування етапу

Етапи роботи над кваліфікаційною роботою магістра:

- Розробка плану узагальнення досвіду роботи.
- Аналіз теорії.
- Вибір теми.
- Доопрацювання по зауваженнях.
- Захист роботи.
- Вивчення літератури, конспектування.
- Корегування та затвердження теми.
- Написання теоретичного розділу роботи.
- Написання експериментального розділу роботи.
- Обробка всього тексту.
- Обробка теоретичного матеріалу.
- Обробка експериментального матеріалу.
- Обговорення розділів з науковим керівником.
- Опис експерименту.
- Визначення можливостей дослідження теми.
- Оформлення документів (відгуків і рецензій).
- Оформлення роботи.
- Первинне ознайомлення з науковими джерелами.
- Первинне ознайомлення з експериментальною базою.
- Підготовка до виступу на захисті.
- Підготовка додатків.

- Підготовка експериментального матеріалу.
- Попередній захист.
- Проведення експерименту.
- Розробка висновків.
- Розробка наукового апарату дослідження.
- Розробка плану написання роботи.
- Розробка програми дослідження.
- Розробка програми експерименту.
- Узгодження розділів.
- Складання списку літератури.
- Читання роботи науковим керівником.

Завдання 3

Складіть план кваліфікаційною роботою магістра за тематикою вашого наукового дослідження (структура кваліфікаційною роботою магістра: титульний лист, зміст, перелік умовних позначень, вступ, актуальність теми, мета і завдання дослідження, наукова новизна результатів, практичне значення результатів, особистий внесок здобувача, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки). Сформулюйте завдання та очікувані результати кваліфікаційною роботою магістра.

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Які вчені ступені присуджуються в системі атестації наукових кадрів України ?
2. Дайте визначення дисертації.
3. Яку діяльність здійснює Атестаційна комісія МОН України?
4. Яку діяльність здійснюють спеціалізовані Вчені ради? У яких організаціях вони створюються ?

5. Перерахуйте основні особливості роботи над дисертацією у порівнянні з іншими видами науково-дослідних робіт.
6. Які основні вимоги кваліфікаційної роботи магістра?
7. Які є етапи роботи при проведенні наукового дослідження?
8. Що таке робоча картотека літератури?
9. Перерахуйте основні розділи змісту кваліфікаційної роботи магістра.
10. Оформлення формул, ілюстрацій, додатків та списку використаної літератури.
11. Особливості виконання і захисту магістерської роботи.
12. Характерні помилки в написанні та кваліфікаційної роботи магістра.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 7. НАУКОВА ТВОРЧІСТЬ

Мета: оволодіти інструментарієм евристичних правил і методів, які дозволяють активізувати мислення, фантазію та інтуїцію людини. Засвоїти особливості методів системного аналізу в наукових дослідженнях, набути навичок із застосування методів морфологічного аналізу й дерева цілей.

Завдання 1

Заповніть таблицю 9, використовуючи визначення, які наведені нижче.

Таблиця 9

Терміни та їх визначення

Термін	№ визначення
Метод контрольних питань	
Метод фокальних об'єктів	
Мозковий штурм	
Синектика	
Евристика	
Евристичні методи вирішення завдань	

1. Наука, яка вивчає продуктивне творче мислення.

2. Системи принципів і підходів, які стимулюють творче мислення людини, активізують генерування нових ідей і на цій основі вирішення певного класу творчих завдань, які істотно підвищують ефективність.

3. Метод психологічної активізації творчого процесу, який полягає в тому, щоб підвести людину до рішення задачі за допомогою уточнюючих питань.

4. Метод, який полягає у перенесенні ознак декількох випадково обраних предметів на об'єкт, який вдосконалюється.

5. Метод психологічної активації колективної творчої діяльності, в якому процесі вироблення ідей та їх критична оцінка здійснюється двома групами людей: генераторами ідей та експертами.

6. Метод активізації творчого мислення людини, який створює особливі умови, стимулюючи висунення несподіваних і нестереотипних аналогій і асоціацій до поставленого завдання.

Завдання 2

Зіставте принципи системного підходу з наведеними нижче твердженнями (табл. 10).

Таблиця 10

Терміни та їх визначення

Принципи	№ визначення
Всебічності	
Подвійності	
Динамізму	
Історизму	
Множинності	
Складності	
Схожості	
Мети	
Цілісності	

1. Будь-який об'єкт слід розглядати з одного боку, як самостійну систему, а з іншого боку, як частину системи більш високого рівня ієрархії.

2. Досліджуваний об'єкт повинен розглядатися як цілісність, яка володіє властивістю емерджентності.

3. Кожен об'єкт необхідно вивчати з різних сторін, з різних точок зору.

4. При дослідженні об'єкта необхідно використовувати безліч моделей.

5. Кожен об'єкт повинен розглядатися в ретроспективі, з урахуванням історії його виникнення й етапів розвитку.

6. Властивості об'єкта повинні розглядатися як такі, що змінюються.

7. Необхідним етапом процесу дослідження системи є виявлення мети (призначення) цієї системи.

8. Кожному елементу властива невичерпна складність, оскільки він є сукупністю елементів, які знаходяться в різноманітних зв'язках між собою і з середовищем.

9. Самі різні системи функціонують на основі одних і тих самих принципів.

Завдання 3

1. Обґрунтуйте, яких завдань вимагає застосування евристичних методів. Приведіть довільний приклад та оберіть один з евристичних методів його рішення.

2. Складіть характеристику відомих Вам евристичних методів за схемою: метод, мета методу, основні інструменти, які використовуються в методі.

3. Підготуйте список контрольних питань на тему: «Аналіз реалізації цілей фармацевтичної компанії».

4. За допомогою методу морфологічного аналізу сформулюйте альтернативні варіанти будь-якої економічної системи за темою своєї наукової (дипломної) роботи. Виберіть один з альтернативних варіантів системи як найкращий.

5. Побудуйте дерево цілей по створенню економічної системи

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Чи є евристичними правила дорожнього руху?

2. Чи є евристичними граматичні правила?

3. Для вирішення якого класу завдань застосовуються евристичні методи?

4. У чому полягає суть методу контрольних питань?

5. У чому полягає суть методу фокальних об'єктів?

6. У чому полягає суть методу синектики?

7. Яку допомогу в процесі вирішення наукових завдань і проблем можуть

принести евристичні методи?

8. Дайте визначення поняття «система».

9. Які існують види систем?

10. Дайте визначення понять «системний підхід», «системне мислення» і «системний аналіз».

11. Назвіть основні принципи системного підходу.

12. У чому полягає головна мета методу морфологічного аналізу?

13. Які етапи припускає процедура кількісного аналізу дерева цілей?

ПРАКТИЧЕ ЗАНЯТТЯ №8. МЕТОДИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. МЕТОД МОДЕЛЮВАННЯ

Мета: ознайомитися з основними поняттями моделювання, навчитися описувати властивості і види моделей.

Завдання 1

Заповніть таблицю 11, використовуючи визначення, які наведені нижче.

Таблиця 11

Терміни та їх визначення

Термін	№ визначення
Модель	
Моделювання	
Адекватність моделі	
Абстрактні (ідеальні) моделі	
Матеріальні (реальні, речові) моделі	
Предметна (натурна) модель	
Аналогова модель	
Вербальна (текстова) модель	
Образно-знакові (графічні) моделі	
Математична модель	

1. Модель, що відображає істотні ознаки об'єкта за допомогою математичних співвідношень (систем рівнянь, нерівностей, логічних відносин).

2. Модель, яка записана на формалізованому діалекті природної мови і відображає істотні ознаки деякої області дійсності (наприклад, правила дорожнього руху, статuti підприємств).

3. Образ (аналог) об'єкта-оригіналу, що відображає його істотні властивості і замінює його в процесі дослідження.

4. Дослідження будь-яких об'єктів (явищ, процесів) шляхом побудови і вивчення їх моделей.

5. Модель, яка заснована на прямій подібності оригіналу. При прямій подібності модель і прототип мають схожу будову або однакову природу процесів, що в них протікають.

6. Модель, яка заснована на непрямій подібності оригіналу.

7. Ідеальні конструкції, які побудовані засобами мислення, свідомості людини.

8. Моделі, які побудовані засобами матеріального світу.

9. Відповідність моделі об'єкта-оригіналу і меті моделювання.

10. Моделі, які представлені у вигляді креслень, графіків, схем, таблиць.

Завдання 2

У США залежність між витратами часу на освіту і тим прибутком, що в майбутньому одержуватиме певна людина, має таку тенденцію: двократне збільшення часу на освіту у порівнянні із середнім прибутком може призвести по закінченні навчання до збільшення прибутків у 5 разів.

Проаналізуйте цю думку і створіть образно-знакову модель, що описує основні закономірності між рівнем освіти і добробутом громадян США.

Завдання 3

Якій стратегії роботи з персоналом слід дотримуватися керівництву компанії – підвищувати зарплату кваліфікованому персоналу при скороченні загальної чисельності або збільшувати чисельність персоналу за рахунок додаткового набору малооплачуваних співробітників, якщо зростання плинності кваліфікованих кадрів призводить до зростання витрат на 800 тис. грн, а некваліфікованих співробітників – 150 тис. грн, при середніх втратах від помилкових рішень у розмірі 100 тис. грн. для кваліфікованого персоналу і 450 тис. грн – для некваліфікованого? Відповідь обґрунтуйте, використовуючи методи образно-знакового моделювання.

Завдання 4

Визначте послідовність заходів при реалізації інноваційного проекту виготовлення дослідного зразка нової продукції побутового призначення, враховуючи можливості паралельності виконання окремих робіт (таблиця 12).

Побудуйте образно-знакову модель. Розрахуйте очікувану тривалість кожного етапу робіт за формулою: $t_o = (3t_{\min} + 2t_{\max}) / 5$, де t_o – очікувана тривалість робіт; t_{\min} – оптимістична оцінка; t_{\max} – песимістична оцінка.

Таблиця 12

Заходи процесу реалізації інноваційного проекту

виготовлення дослідного зразка нової продукції побутового призначення

Зміст роботи	Оцінка приблизної тривалості, днів	
	мінімальна	максимальна
Виконання замовлень на постачання сировини, матеріалів і комплектуючих на нову продукцію	5	10
Виготовлення і монтаж електронних схем для нової продукції	12	16
Виготовлення і збірка вузлів корпусу і механічних конструкцій для нової продукції	18	22
Контрольні випробування дослідного зразка нової продукції	7	11
Загальна компоновка нової продукції	5	8
Оформлення і розміщення замовлень на постачання сировини, матеріалів і комплектуючих на нову продукцію	3	5
Підготовка технічного завдання на складання робочої документації по експлуатації нової продукції	6	9
Проектування і розробка технології виготовлення корпусу і механічних конструкцій для нової продукції	22	26
Проектування і розробка технології виготовлення електронних схем для нової продукції	16	19
Розробка робочої документації з експлуатації нової продукції	4	6
Розробка технічних умов на нову продукцію	10	12

Збірка дослідного зразка	3	6
Специфікація і підготовка технічних вимог на елементи конструкції нової продукції	13	16

Завдання 5

Побудуйте образно-знакову модель для наступної ситуації. Консультант рекомендує керівництву компанії впровадити систему управлінського обліку (СУО). При цьому можливе “вбудовування” СУО в існуючу систему бухгалтерського обліку або автономне її функціонування. Інтегрована система є доступною широкому колу користувачів, що створює можливість “просочування” комерційної інформації й ускладнення ситуації на ринку. Додаткова складність впровадження інтегрованих СУО – недостатньо висока кваліфікація бухгалтерів, що збільшує можливість ухвалення неефективних рішень. У той же час автономна СУО породжує дублювання інформації і інформаційних потоків та забезпечує зростання помилок через неоперативність і неточність інформації при ухваленні рішень. Впровадження СУО може супроводжуватися саботажем на робочих місцях як у формі активної протидії (умисне виведення устаткування з ладу), так і у формі недостатньої підготовленості персоналу і невміння працювати в СУО. Без впровадження СУО компанія може втратити конкурентні переваги і піти з ринку.

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення поняттю «модель».
2. У яких випадках використовують метод моделювання ?
3. Назвіть основні етапи процесу моделювання.
4. Які вимоги висуваються до моделей ?
5. Що означає вимога адекватності моделі ?
6. Назвіть вивчені види моделей.

ПРАКТИЧЕ ЗАНЯТТЯ № 9. МІЖНАРОДНА ПАТЕНТНА КЛАСИФІКАЦІЯ, ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: оволодіння навичками праці з джерелами патентної інформації; визначення і формування предмету інформаційного пошуку; визначення відповідних класифікаційних рубрик міжнародної патентної класифікації (МПК).

Завдання 1

Заповніть таблицю 13, використовуючи визначення, які наведені нижче.

Таблиця 13

Терміни та їх визначення

Термін	№ визначення
1	2
Патентна інформація	
Патентна документація	
Міжнародна патентна класифікація	
Патентні дослідження	
Патентна чистота	

1. Класифікаційна система, яка організовує інформацію, що стосується винаходів, в індексовані структури для полегшення пошуку необхідної інформації.

2. Дослідження щодо виявлення порушення прав власників охоронних документів, що діють, і заявників на об'єкти промислової власності.

3. Патентна документація в процесі її передачі, переробки і використання, а також відомості про стан і використання патентного фонду.

4. Юридична властивість об'єкта, яка полягає в тому, чи може він бути вільно використаним у даній країні без небезпеки порушення патентів, що діють на її території та належать третім особам.

5. Сукупність документів, що містять відомості про результати НДДКР, які заявлені або визнані об'єктами промислової власності, а також відомості про охорону прав заявників і патентовласників.

Завдання 2

Визначте індекс МПК для таких предметів пошуку:

1. Супозиторії імуномодулючої дії на основі екстракту плаценти.
2. Емульсія для лікування дерматологічних захворювань.
3. Гепатопротектор у ліпосомальній формі рослинного походження (солодка).
4. Таблетки глімепіриду сповільненого вивільнення (антидіабетичний засіб).
5. Очні краплі протиалергічної дії.
6. Таблетки для лікування остеопорозу, що містять вітамін Д, кальцій.
7. Таблетки клопідогрелю (антитромбоцитарний засіб).
8. Фармацевтична композиція для лікування анемії у формі капсул.
9. Ранозагоювальна мазь, що містить екстракт рослинного походження.
10. Протипухлинний засіб у формі ліпосом.
11. Таблетки для лікування хвороб суглобів (хондроїтин).
12. Таблетки для лікування сечокам'яної хвороби рослинного походження.
13. Аерозоль для лікування бронхіальної астми.
14. Супозиторії суматріптану (антимігренозний засіб).
15. Відхаркувальний засіб у формі таблеток.
16. Протигрибкова композиція у формі мазі.
17. Супозиторії для лікування туберкульозу.
18. Фармацевтична композиція травних ферментів у формі мікрокапсул.

Завдання 3

Проведіть патентні дослідження за обраною темою. Для проведення патентного пошуку використовуйте патентні бюлетені «Промислова власність». Заповніть форму 1.1. «Патентна документація, яка відібрана для подальшого аналізу» звіту про патентні дослідження (ДСТУ 3575-97)

відповідно до прикладу (таблиця 13).

Таблиця 13

Форма 1.1. Патентна документація, яка відібрана для подальшого аналізу

Об'єкт господарської діяльності, його складові частини	Документи на об'єкти промислової власності		
	бібліографічні дані	Відомості щодо їхньої дії	Примітка
лікарські засоби на основі олії горобини чорноплідної	Пат. № 2148624 RU, МПК С11В1/10 Способ получения масляного экстракта биологически активных веществ из плодово-ягодного сырья / ТОО Экстремед; ТОО Предприятие "Медицинский центр" (RU) – З. № 93056445/14; Заявл. 17.12.93; Оpubл. 10.05.2000.	діє	

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке патентна інформація ?
2. Які є види патентної інформації ?
3. Що таке патентна документація ?
4. Які виділяють переваги та недоліки патентної документації ?
5. Для чого використовують МПК ?
6. Яку структуру має МПК ?
7. Дайте визначення поняттю «патентна чистота».
8. Назвіть види патентного пошуку.

ПРАКТИЧЕ ЗАНЯТТЯ №-10. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ. ОФОРМЛЕННЯ ПРАВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

Мета: придбання навичок виділення об'єктів інтелектуальної власності при проведенні наукових досліджень і оформлення виключних прав на вказані об'єкти.

Завдання 1

Заповніть таблицю 14, використовуючи визначення, які наведені нижче.

Таблиця 14

Терміни та їх визначення

Термін	№ визначення
1	2
Винахід (корисна модель)	
Об'єкт винаходу (корисної моделі)	
Промисловий зразок	
Знак для товарів і послуг	
Комерційна таємниця (know-how)	
Відкриття	
Раціоналізаторська пропозиція	

1. Встановлення невідомих закономірностей властивостей і явищ матеріального світу.

2. Позначення, завдяки якому товари і послуги одних виробників відрізняються від товарів і послуг інших виробників.

3. Продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура кліток рослини і тварини тощо); процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту або процесу.

4. Технічна, комерційна, організаційна та інша інформація, яка здатна підвищити ефективність виробництва або забезпечити інший позитивний ефект.

5. Визнана юридичною особою пропозиція, що містить технологічне або організаційне рішення в будь-якій сфері діяльності.

6. Результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання.

7. Результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Завдання 2

1. Ознайомтеся з патентом на винахід (корисну модель).
2. Виділіть у структурі бібліографії патенту на винахід (корисну модель):
 - найменування винаходу;
 - номер патенту;
 - номер заявки;
 - дата подання заявки;
 - пріоритет;
 - патентовласника;
 - автора.

Завдання 3

1. Виділіть у структурі опису патенту на винахід (корисну модель) такі розділи:

- рубрика міжнародної патентної класифікації (МПК);
- назва винаходу;
- галузь техніки, до якої належить винахід;
- рівень техніки (аналоги і прототип);
- суть винаходу;
- опис креслень;
- здійснення винаходу

2. Визначте завдання, на вирішення якого направлений винахід (корисна модель) з вказівкою забезпечуваного ним технічного результату.

3. У чому полягає промислова придатність винаходу (корисної моделі)?

4. Визначте новизну заявленого винаходу.

5. Проаналізуйте формулу винаходу (корисної моделі).

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення поняттю «винахід».
2. Що є об'єктом винаходу (корисної моделі) ?
3. Назвіть умови патентоспроможності винаходу і корисної моделі.
4. Які документи містить заявка на винахід (корисну модель) ?
5. Чим визначається об'єм правової охорони, яка надається патентом на винахід ?
6. Яку структуру має опис заявки на винахід ?
7. Назвіть термін дії патенту на винахід та корисну модель.
8. Що таке промисловий зразок, знак для товарів і послуг, комерційна таємниця ?

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ

1. ДСТУ 3008–95. Документація. Звіти у сфері науки та техніки. – К. : Держстандарт України, 1995. – 37 с.
2. ДСТУ 3575–97 Патентные исследования. Основные положения и порядок проведения. – К. : Госстандарт Украины, 1997. – 14 с.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 12, ст.165. Із змінами. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.
4. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ із змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 04.07.2002 р. № 40–ІV, із змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі [Електронний ресурс] : закон України від 15.12.93 р. № 3687-ХІІ, із змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України від 16.10.2020 р. No 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
8. Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2018. 352 с.
9. Гуторов О. І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Харків, ХНАУ, 2017. 272 с.
10. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень. Підручник. Ювілейна серія НЮУ 215 років. Харків: В-во «Право», 2018. 368 с.
11. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
12. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.

13. .Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Навч. посібник 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Алерта, 2019. 492 с.

14. Медведєва В. М. Основи наукових досліджень. Практикум. К. Ліра-К, 2017. 84 с.

15. .Медвідь В., Данько Ю, Кобилянська І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях). Суми: Університетська книга, 2020. 219 с.

16. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Добронравова С. І. та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. Носачова Ю., Іваненко О., Радовенчик Я. Основи наукових досліджень. К.: Кондор, 2020. 132 с.

17. НАЦІОНАЛЬ
НИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015. Київ, ДП «УкрНДНЦ», 2016.16 с.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Козирєва Олена Вадимівна
Бабич Дмитро Володимирович
Болотна Оксана Володимирівна
Кудінова Марина Михайлівна
Ляшевська Вікторія Іванівна
Шуба Тетяна Петрівна

МЕТОДОЛОГІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичні рекомендації
до практичних занять для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальностями D3 «Менеджмент», D5 «Маркетинг», D7 «Торгівля»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 21.05.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,69. Обсяг 0,372 Мб. Зам. № 403/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна